

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з педагогічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

«___» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ МОВИ

для студентів

спеціальності	<i>012 Дошкільна освіта</i>
освітньої програми	<i>012.00.01 Дошкільна освіта</i>
освітньо-кваліфікаційного рівня	<i>молодший спеціаліст</i>

Київ – 2021

Розробник:

Сопова Дана Олегівна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Сопова Дана Олегівна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від «5» січня 2021 р. № 6

Голова циклової комісії Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено

 2021 р.

Заступник директор з навчально-методичної роботи Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директор з навчальної роботи Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Вид дисципліни	варіативна
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	1,5 /45
Курс	2
Семестр	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	1
Обсяг кредитів	1,5
Обсяг годин, в тому числі:	45
Аудиторні	22
Модульний контроль	2
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	21
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розкрити роль психічних процесів в утворенні і сприйнятті мови; вплив мови на свідомість та поведінку людини, вивчити особливості розвитку мови та мовлення в онтогенезі.

Завдання: познайомити студентів з психологією мови як міждисциплінарною наукою, з основними напрямками досліджень у психології мови та експериментальними методами, що застосовуються в них; формувати у студентів розуміння взаємозв'язку між процесами породження й сприйняття мовлення; розуміння характеристик ключових понять психології мови; розвивати навички самостійної роботи студентів із мовними матеріалом як передумови для можливого прогнозування і розв'язування комунікативних конфліктів у професійному спілкуванні.

Зміст курсу упорядкований у відповідності з концепцією розвитку нової національної освіти, з ідеями українських науковців та видатних громадських діячів.

Вивчення даної навчальної дисципліни спрямоване на формування у студентів таких **компетентностей:**

- вміння збагачувати свій інтелект шляхом самоосвіти та самоаналізу, накопичувати знання та формувати навички з різних аспектів професійної діяльності, використовуючи знання з психології мови;
- знання особливостей основних напрямків розвитку сучасної психології мови;
- розуміння закономірностей формування і здійснення мовної діяльності людини;
- усвідомлення особливостей зв'язку мови та мислення;
- розуміння загальних закономірностей процесу сприйняття мови;
- розуміння норм і правил використання знаків мови у мовно-розумовій діяльності;
- наявність навичок пошуку, обробки й опрацювання інформації з дисципліни;
- готовність здійснювати дослідження експресивного та імпресивного мовлення у дітей і дорослих;
- вміння застосовувати методики дослідження когнітивно-мовної діяльності;
- вміння оперативно застосовувати знання і вміння у конкретних професійних ситуаціях;
- здатність оперувати фаховою термінологією у різних комунікативних процесах;
- здатність встановлювати правильні взаємини з вихованцями, які сприяли б найбільш ефективному вирішенню завдань навчання і виховання, володіння прийомами професійного спілкування з колегами;
- здатність використовувати інформаційні технології для вирішення практичних завдань у галузі професійно-педагогічної діяльності;
- вміння толерантно ставитися до протилежних думок, уміти брати участь у дискусіях та виборі оптимальних рішень;
- уміння самостійно працювати з мультимовним матеріалом як передумовою можливого прогнозування і вирішення комунікативних конфліктів в міжкультурному спілкуванні.

3. Результати навчання за дисципліною

1. Обізнаність щодо історичного аспекту дослідження мови, мовлення та мовленнєвої діяльності в Україні та світі;
2. Обізнаність щодо психофізіологічної структури мовленнєвої діяльності;
3. Розуміння специфіки механізмів мовленнєвої діяльності;
4. Розуміння особливостей розвитку мови та мовлення під час нормального та аномального онтогенезу;
5. Обізнаність стосовно лінгвістичних основ мовленнєвої діяльності;
6. Уміння дослідити психофізіологічну структуру мовленнєвої діяльності;
7. Обізнаність щодо основних моделей породження мовлення;
8. Готовність використовувати методи дослідження мови у дітей у своїй професійній діяльності;
9. Готовність до проведення диференційної діагностики норм і патологій формування мовленнєвої діяльності у дітей;

10. Вміння здійснювати дослідження експресивного та імпресивного мовлення у дітей;
11. Володіння базовими інваріантними психолого-педагогічними знаннями й уміннями, обумовленими успішністю вирішення широкого кола виховних і освітніх завдань в психології мови;
12. Готовність до здійснення дослідження процесів читання і письма;
13. Уміння встановлювати правильні взаємини з вихованцями, які сприяли б найбільш ефективному вирішенню завдань навчання і виховання, володіння прийомами професійного спілкування з колегами;
14. Готовність до використання інформаційних технологій для вирішення практичних завдань у галузі професійно-педагогічної діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт				
	Усього	Аудиторна:			
		Лекції	Семін.	Практ.	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Мова. Мовлення. Мовленнєва діяльність.					
1. Загальні основи психології мови.	8	2	2		4
2. Функціонально-сміслові типи мовлення як психолінгвістична і лінгвометодична проблема.	8	2		2	4
3. Психолінгвістичний аналіз розгорнутого і усного висловлювання	8	2		2	4
4. Вдосконалення лінгво-методичної системи в аспекті наступності і перспективності	10	2	2	2	4
5. Психолінгвістичні особливості формування мовних понять	9	2	2		5
Модульний контроль	2				
Разом	43	10	6	6	21
Усього годин	45*	10	6	6	21

*з урахуванням модульного контролю

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Мова. Мовлення. Мовленнєва діяльність.

Тема 1. Загальні основи психології мови.

Поняття психології мови. Психологія мови як наука. Взаємозв'язки психології мови з іншими науками. Історія становлення психології мови.

Основні поняття теми: мовленнєва діяльність, семантичний диференціал, інтент-аналіз, контент-аналіз.

Семінар 1. Загальні основи психології мови.

Основна література: 1. *Додаткова література:* 1, 2, 6.

Тема 2. Функціонально-сміслові типи мовлення як психолінгвістична і лінгвометодична проблема.

Взаємозв'язок між мислительними процесами і мовними структурами. Типологічна теорія мовлення. Характерні особливості опису та розповіді, як окремих функціонально-сміслових типів мовлення.

Основні поняття теми: текстологічно-синтаксичний рівень, функціонально-сміслові типи мовлення, розповідь, опис, міркування.

Практичне заняття 1. Внутрішнє мовлення. Загальна характеристика. Мозкові механізми.

Основна література: 1. *Додаткова література:* 2, 4, 8.

Тема 3. Психолінгвістичний аналіз розгорнутого і усного висловлювання.

Характерні особливості діалогічного і монологічного мовлення дошкільників. Роль словосполучень у становленні граматичної будови мовлення дітей дошкільного віку. Психолінгвістичні підходи щодо формування в старших дошкільників мовленнєвих навичок і вмінь будувати міркування.

Основні поняття теми: діалог, монолог, граматики, психологічний механізм засвоєння мови, неологізми.

Практичне заняття 2. Мовленнєва діяльність. Загальна характеристика, психологічна структура.

Основна література: 1. *Додаткова література:* 1, 2, 6

Тема 4. Вдосконалення лінгво-методичної системи в аспекті наступності і перспективності.

Наступність і перспективність, як об'єктивні закономірності процесу учіння. Вдосконалення методики і практики пропедевтичної, лінгвістичної роботи з дітьми передшкільного віку.

Основні поняття теми: комунікативна компетентність, наступність, перспективність, дидактика, синонімічний ряд, адресант мовлення.

Семінар 2. Вдосконалення лінгво-методичної системи в аспекті наступності і перспективності.

Практичне заняття 3. Виникнення і розвиток мовлення в процесі нормального онтогенезу.

Основна література: 1. *Додаткова література:* 1, 2, 7.

Тема 5. Психолінгвістичні особливості формування мовних понять.

Закономірності розвитку і психолінгвопедагогічні принципи формування мовленнєвої діяльності дітей передшкільного віку. Специфіка метамовної підготовки дітей в закладах дошкільної освіти. Завдання і зміст пропедевтичної роботи з формування мовних понять дітей передшкільного віку.

Основні поняття теми: суб'єктивний образ світу, вербальний код, семантичне синтаксування, рефлексія над мовленням, контрольована мовленнєва поведінка, мовленнєва діяльність.

Семінар 3. Психолінгвістичні особливості формування мовних понять.

Основна література: 1. *Додаткова література:* 1, 4, 5.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1	
		2 курс	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5
Відвідування семінарських занять	1	3	3
Відвідування практичних занять	1	3	3
Робота на семінарському занятті	12	3	36
Робота на практичному занятті	12	3	36
Виконання завдання для самостійної роботи	12	5	60
Виконання модульної контрольної роботи	12	1	12
<i>Разом</i>		-	<i>155</i>
Максимальна кількість балів			155
Розрахунок коефіцієнта			1.55

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Тема і завдання	Кількість годин	Бали
	Тема: Загальні відомості щодо структури мови, психологічні механізми, що забезпечують її засвоєння. Опрацювати наступні питання: 1. Мова як складний механізм узагальнення. 2. Передумови виникнення мовлення у прадавніх людей. Еволюція мовленнєвого спілкування. 3. Мова і мовлення, їх значення для людини. 4. Структурні одиниці мови, їх характеристика. 6. Значення комунікативної функції мовлення для становлення повноцінної особистості.	4	12
	Тема: Лінгвістичний склад мовлення. Опрацювати наступні питання: 1. Філогенетичне дослідження мови та мовлення. 2. Лінгвістичні компоненти мовленнєвої діяльності. 3. Зміст лінгвістичної компетенції.	4	12
	Тема: Психологічна структура експресивного та імпресивного мовлення. Опрацювати наступні питання: 1. Методика дослідження експресивного мовлення.	4	12

	2. Методика дослідження імпресивного мовлення. 3. Механізми програмування та розуміння мовленнєвого висловлювання в нормі і патології.		
4	Тема: Феномен дитячого мовлення. I. Підготувати завдання для дослідження : - звуковимови; - словникового запасу; - граматичної будови мовлення; - зв'язного мовлення. II. Законспектувати: - особливості порушення процесів кодування і декодування мовленнєвого висловлювання у дітей з алалією; - особливості порушення процесів кодування і декодування мовленнєвого висловлювання у хворих на афазію; - сучасні погляди на структуру мовленнєвого висловлювання.	4	12
	Тема: Етапи породження мовленнєвого висловлювання. I. Опрацювати наступні питання: 1. Розкрити другий етап породження мовленнєвого висловлювання (етап виникнення задуму висловлювання). 2. Дати характеристику психологічній структурі внутрішнього мовлення. 3. Дати характеристику третьому етапу (етапу „семантичного запису”). 4. Розкрити особливості „егоцентричного мовлення”. II. Підготувати завдання для дослідження розуміння: - логіко-граматичних конструкцій; - синтаксичних конструкцій; - значення слів. - зв'язного тексту.	5	12
Разом		21	60

Самостійна робота студентів включає опрацювання даних питань та їх конспектування. Оцінювання за тему здійснюється за 12-бальною шкалою. При оцінюванні студента за тему враховується опрацювання ним усіх питань з даної теми.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Бали	Загальні критерії, за якими оцінюються навчальні досягнення студентів
«1»	Студент не виявляє розуміння матеріалу, має розрізнені знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 25 %.
«2»	Студент має фрагментарні знання при незначному загальному обсязі завдань, обсяг виконаного завдання менше 35 %.
«3»	Студент знає менше половини навчального матеріалу, відсутні сформовані уміння та навички.
«4»	Студент під час написання самостійної роботи припускається суттєвих помилок.
«5»	Студент ілюструє означення лінгвістичних понять, формулювань правил та ілюстрування їх власними прикладами.
«6»	Студент самостійно розв'язує завдання обов'язкового рівня з достатнім поясненням.
«7»	При вивченні теми показано розуміння практичних завдань, наявні окремі несуттєві помилки у виконанні самостійної роботи.
«8»	Студент частково аргументує матеріал й розв'язування завдань.
«9»	Студент володіє визначеним програмою навчальним матеріалом;

	розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
«10»	При вивченні теми показано осмислене розуміння теоретичних і практичних положень, матеріал викладається чітко, логічно, грамотно.
«11»	Студент під керівництвом викладача знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх; розв'язує завдання з повним поясненням і обґрунтуванням.
«12»	Знання, вміння й навички студента повністю відповідають вимогам програми, зокрема: студент: усвідомлює нові для нього лінгвістичні факти, ідеї, вміє доводити передбачені програмою теоретичні твердження з достатнім обґрунтуванням.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль знань проводиться при завершенні вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни (модулю), що реалізується відповідними формами навчального процесу. Проміжний (модульний) контроль проводиться у передбачений графіком навчального процесу час. Студент має право на повторне здавання модульного контролю з метою підвищення рейтингу. Повторне здавання, як правило, проводиться протягом тижня після здавання модульного контролю за графіком навчального процесу.

Критерії оцінки виконання завдань модульної контрольної роботи

Модульний контроль проводиться в письмовій формі і містить 24 різних за формою тестів. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання виставляється 0,5 бал, за неправильну відповідь – 0 балів.

6.4. Рівні навчальних досягнень

Рівні навчальних досягнень	Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
	1	Розрізняє об'єкти вивчення
I. Початковий	2	Відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення
	3	Відтворює частину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконує елементарні завдання
	4	Відтворює з допомогою викладача основний навчальний матеріал, може повторити за зразком певну операцію, дію
II. Середній	5	Відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило
	6	Виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його(її) правильна, але недостатньо осмислена. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком
	7	Відтворює навчальний матеріал, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії
III. Достатній	8	Знання є достатніми, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідає логічно, допускаючи

		неточності
	9	Добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією
	10	Має повні, глибокі знання, використовує їх у практичній діяльності, робить висновки, узагальнення
IV. Високий	11	Має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми
	12	Має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова) література:

1. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посібник [Текст] / С.І. Куранова. – Київ: Академвидав, 2012., 208 с. (серія Альма-матер)

Додаткова література:

1. Загнітко А., Михальченко М. Основи психолінгвістики [Текст]: науково-навчальне видання/ А. Загнітко, М. Михальченко – Донецьк: ДонДУ, 2008. – 233 с.
2. Засєкіна Л.В., Засєкін С.В. Вступ до психолінгвістики [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.В. Засєкіна, С.В. Засєкін – Острог: Нац. ун-т «Острозька академія», 2002. – 168 с.
3. Засєкіна Л.В., Засєкін С.В. Психолінгвістична діагностика [Текст]: підручник / Л.В. Засєкіна, С.В. Засєкін – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.
4. Пахомова О.Л. Роль внутрішнього мовлення в розвитку психологічної культури спілкування[Текст] / О.Л. Пахомова // Матеріали збірника наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2012. – С. 544-555.
- 5.Холод О.М. Нооцентризм як нова методологія психолінгвістики [Текст] / О.М. Холод // Матеріали I міжнародного симпозіуму «Світ лінгвістики», 15-16 квітня 2008 року. – Кривий Ріг: Міжнародний дослідний центр «Людина: мова, культура, пізнання», 2008. – С. 20-31.
- 6.Коломійцева О.А. Навчальний посібник до спецкурсу «Психолінгвістика»[Текст] / О.А. Коломійцева / Київський держ. лінгв. ун-т. – К., 1999. – 131с.
- 7.Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності [Текст]: Монографія / Н.В. Кондратенко.- Одеський на. ун-т ім. І.І. Мечнікова; відп. ред. О.В. Александрова. – Одеса: Чорномор'я, 2007. – 156 с.
- 8.Навчально-методичні матеріали до курсу «Основи психосемантики та психолінгвістики» / Київський національний лінгвістичний ун-т [Текст] / О.М. Лозова (уклад.). – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2002. – 21с.
- 9.Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку [Текст]: Монографія / Л.О. Калмикова, Н.В. Марченко, С.Д. Дем'яненко, Л.А. Порядченко; За заг. ред. Л.О. Калмикової. – К.: ПП Медведєв, 2007. – 304 с.